

Temanotat

Usbekistan: Sivilstatusdokumenter og pass

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2012

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgaten 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: mail@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat Usbekistan: Sivilstatusdokumenter og pass

SUMMARY

This report concerns rules and procedures for issuance of passports and ID-documents in Uzbekistan, and other issues relevant to the assessment of documents.

Uzbekistan has to a great extent kept the Soviet system of registering personal identification information and issuing identity documents, as well as a residence permit system (*propiska*) and an exit visa regime – widely criticised for restricting citizens' freedom of movement and civil/political/economic rights. Legislation relating to citizenship, passport and migration is complex, and subject to corruption and political manipulation.

Births, marriages and deaths are recorded by civil registry offices (ZAGS), while passports are issued by "Offices of visa and registration", known by the acronym OVIR or OVViOG. A so-called Mahalla Committee collects information on births, marriage/divorce and deaths within the mahalla, and provides documentation and letters of reference for its residents.

Uzbekistan issues passports in compliance with international standards. Biometric passports were introduced in 2011. All citizens are required to exchange their passports by the end of 2015.

Corruption within the passport system is widespread. There is, however, a lack of reliable information on issues relating to document security, and to what extent counterfeit passports is a problem.

SAMMENDRAG

Notatet omhandler regler og prosedyrer for utstedelse av pass og ID-dokumenter i Uzbekistan, samt andre forhold av betydning for vurderingen av dokumenters notoritet.

Uzbekistan har i stor grad videreført Sovjetunionens systemer for å registrere personopplysninger, samt systemer for bostedsregistrering (*propiska*) og utreisevisum, som er bredt kritisert for å begrense borgernes bevegelsesfrihet og sosiale/politiske/økonomiske rettigheter. Regelverket knyttet til statsborgerskap, passutstedelse og migrasjon er kompleks, og gjenstand for korrupsjon og politisk manipulasjon.

Fødsler, ekteskap/skilsmiss og dødsfall registreres av lokale folkeregistreringskontor (ZAGS), mens pass utstedes ved "Avdeling for visum og registrering", som vanligvis omtales som OVIR eller OVViOG. En såkalt Mahallakomit  innhenter opplysninger om fødsel, ekteskap/skilsmiss og dødsfall i mahallaen, og utsteder attester og referansebrev til innbyggerne.

Uzbekistan utsteder maskinlesbare pass som fyller de internasjonale kravene til sikkerhet. Biometriske pass ble introdusert i 2011. Innen utgangen av 2012 skal alle usbekiske borgere ha byttet til biometriske pass.

Korrupsjon innen passsystemet er utbredt, men det er et fravær av pålitelig informasjon om temaer knyttet til dokumentsikkerhet og i hvilken grad falske pass er et problem.

INNHold

1. Innledning	5
2. Dokumentsituasjonen i Usbekistan	5
3. Statsborgerskap.....	6
3.1 Statsborgerlovgivning.....	6
3.2 Løsning fra og tap av statsborgerskap	7
3.3 Statsløse	7
4. Forvaltningsstruktur	8
4.1 Myndighetsorganer.....	8
4.1.1 Folkeregistreringskontor (ZAGS).....	8
4.1.2 Avdeling for visum og registrering (OVIR).....	9
4.1.3 Mahalla, boligkomité og bygningskomité	9
5. Sivilstatus- og andre sentrale dokumenter	10
5.1 Fødselsattest	10
5.2 Ekteskaps- og skilsmisseattest.....	11
5.3 Arbeidsbok	11
5.4 Vernepliktsbok	11
5.5 Dokument for oppholdstillatelse	12
6. Pass	12
6.1 Lovgivning	12
6.2 Passregister	13
6.3 Nasjonale pass	13
6.3.1 Ikke-maskinlesbare pass.....	14
6.3.2 Maskinlesbare pass	14
6.3.3 Biometriske pass.....	14
6.3.3.1 Utreisevisum	15
6.4 Midlertidig reisedokument	16
6.5 Reisedokument for statsløse	16
6.6 Stempel for bostedsregistrering (propiska) i passet.....	17
7. Korrupsjon	18
7.1 Generelt om korrupsjon	18
7.2 Korrupsjon i passsystemet.....	18
8. Referanser.....	20

1. INNLEDNING

Notatet omhandler regler og prosedyrer for utstedelse av pass og sivilstatusdokumenter i Usbekistan. Det gjøres innledningsvis rede for den generelle dokument situasjonen reglene for statsborgerskap. Deretter skisseres forvaltningsstrukturen og sentrale myndighetsorganer involvert i dokumentutstedelse, før ulike sivilstatusdokumenter beskrives. Notatet omhandler dokumenter utstedt av usbekiske myndigheter, selv om en del av landets borgere vil ha ulike identitetsdokumenter utstedt av sovjetiske myndigheter fra tiden før Sovjetunionens fall i 1991.

Notatet er i all hovedsak basert på informasjon fra åpne og engelskspråklige kilder. Det henvises gjennomgående til aktuelt regelverk som enten er referert til av kilder eller er tilgjengelig i engelsk oversettelse, men det gis ikke en fullstendig oversikt over regelverket. Notatet tar heller ikke sikte på å gi en uttømmende redegjørelse for hvordan regelverket skal forstås eller hva som er praksis, og det må tas høyde for at det av ulike årsaker vil være avvik fra det regelverket og de rutinene som beskrives her. Særlig systematisk korrupsjon i myndighetsapparatet vil tilsi variasjoner i praksis. Det er videre kjent at regelverket for pass, bostedsregistrering, og innreise/utreise blir brukt for å ramme bl.a. politisk opposisjonelle, menneskerettighetsaktivister og journalister.

Det er for øvrig lite tilgjengelig informasjon om passsystemet. Kildesituasjonen innebærer dessuten at grunnlaget for å vurdere dokumentets sikkerheten i Usbekistan blir mangelfullt.

Uzbekistan karakteriseres av liten grad av åpenhet, og svært få uavhengige kilder til informasjon. Journalister og andre som portretterer Usbekistan på en måte som ikke harmonerer med det statssanksjonerte bildet av landet, har blitt gjenstand for strafferettslige reaksjoner (Freedom House 2011). Informasjon fra myndighetene er ikke pålitelig, og det er trolig at informasjon som kan stille myndighetene i et dårlig lys vil bli holdt tilbake. Spørsmål knyttet til utstedelse av pass og ID-dokumenter må også anses som politisk sensitive idet de berører temaer som bekjempelse av terrorisme, organisert kriminalitet, korrupsjon, og regionalt og internasjonalt samarbeid.

2. DOKUMENTSITUASJONEN I USBEKISTAN

Uzbekistan erklærte seg som selvstendig republikk 31. august 1991 da Sovjetunionen ble oppløst. Landet har i stor grad videreført Sovjetunionens byråkrati, og er et utpreget dokumentasjonssamfunn med tradisjon for å registrere og attestere en rekke ulike forhold. Usbekistan har også beholdt det sovjetiske systemet med bostedsregistrering (propiska) og utreisevisum.

Etter usbekisk lov skal alle landets borgere inneha pass etter fylte 16 år, og det er ikke kjent at usbekiske borgere eller statsløse bosatt i Usbekistan mangler dokumenter.

Usbekere vil ha behov for å kunne legitimere sin identitet på reiser innad i landet, og ellers på forespørsel fra politiet. Politiet gjennomfører regelmessige personkontroller i storbyene, spesielt i Tasjkent (representant NGO, e-post 21. desember 2011). Det er stasjonære kontrollposter på grensen mellom provinser og ved inngangen til store byer (EWG 2010). Kontroller forekommer særlig i grenseprovinsene Surkhandarya, Ferghana, Sidaryo (Syrdarya) og Tasjkent (EWG 2011). ID-kontroller vil være mindre utbredt i landlige områder der politiet har mindre tilstedeværelse. Enkelte kilder som Landinfo har hatt samtaler med, har imidlertid opplyst at det i praksis ikke er slik at alle usbekere bærer pass på seg (Landinfo 2010).

Usbekere har behov for å fremvise pass også i en rekke andre sammenhenger. Myndighetene vil i møte med borgerne som regel kreve fremlagt både pass og annen skriftlig dokumentasjon (Bogner 2003). Bankvesenet har hatt et tilsvarende dokumentasjonskrav. For å betale med kort eller ta ut penger i banken, var det frem til juli 2011 krav om å dokumentere identitet og fremlegge tilleggsdokumentasjon fra banken (Uznews 2011a). PIN-kode ble ikke ansett som tilstrekkelig trygt.

3. STATSBOGERSKAP

3.1 STATSBOGERSKAPLOVGIVNING

Alle som var permanent bostedsregistrert i Usbekistan på det tidspunktet statsborgerloven trådte i kraft i 1992, ble usbekiske statsborgere (CERD 2006). Statsborgerskap gis for øvrig etter søknad og i form av et eget presidentdekret. Etter artikkel 17 i statsborgerloven er det et vilkår at vedkommende har vært bosatt i Usbekistan i minst fem år, eller er født i Usbekistan og kan dokumentere at en av foreldrene eller besteforeldrene også er født i Usbekistan og ikke har annet statsborgerskap (CERD 2008). I tillegg stilles det krav om at vedkommende er lovlydig og i arbeid, og oppgir eventuelt annet statsborgerskap (Law on Citizenship 1992, artikkel 17).

Barn født i utlandet av foreldre som begge er usbekiske borgere, får automatisk usbekisk statsborgerskap (Farquharson 2011, s. 11). Hvis barnet blir født i utlandet og kun én av foreldrene er usbekisk borger, får barnet automatisk statsborgerskap bare dersom denne forelderen var permanent bosatt i Usbekistan på tidspunktet for fødselen. Statsborgerskap til barn født i utlandet gis ellers på grunnlag av en felles erklæring fra foreldrene (Law on Citizenship 1992, artikkel 14; CERD 2006).

Usbekistan tillater ikke dobbelt statsborgerskap. Usbekere bosatt i utlandet kan i teorien møte krav om å bevise at de ikke har dobbelt statsborgerskap ved innreise, men dette skjer sjelden i praksis (U.S. Department of State 2010). Det er uklart i hvilke tilfeller usbekiske myndigheter eventuelt vil nekte innreise på dette grunnlaget.

3.2 LØSNING FRA OG TAP AV STATSBOGERSKAP

Det er mulig å bli løst fra sitt usbekiske statsborgerskap etter søknad. Beslutninger om løsning fra usbekisk statsborgerskap gis i form av et eget presidentdekret. Prosessen er langdryg og kostbar. Ifølge UNHCR (2010, s. 13) vil det koste 117 USD i gebyrer, og søknadsprosessen kan ta flere år. Mange usbekere som er bosatt i nabolandet Kirgisistan unnlater ifølge UNHCR å søke løsning fra sitt statsborgerskap av økonomiske årsaker.

Usbekiske borgere som slutter seg til en annen stats militærvesen, sikkerhetstjeneste, politi, domstol eller lignende, mister sitt usbekiske statsborgerskap (Law on Citizenship 1992, artikkel 21). Tap av statsborgerskap kan også forekomme for borgere som er bosatt i utlandet og som uten god grunn unnlater å melde seg for usbekisk konsulat innen fem år. Konsulatet vil varsle Det usbekiske utenriksdepartementet om borgere som ikke har meldt seg, og foreta en vurdering av om årsaken er velbegrunnet (Farquharson 2011, s. 15). Utenriksdepartementet videresender informasjonen fra konsulatet og kommer samtidig med en uttalelse om saken til presidentens statsborgerskapskommisjon (Citizenship Commission) som fatter beslutningen i saken. Ifølge flere kilder som Landinfo har konsulert, anvendes imidlertid ikke denne bestemmelsen i praksis (Landinfo 2009). Samtidig er Landinfo kjent med motstridende rapporter om noen tilfeller der usbekere som ikke har registrert seg i utlandet faktisk har mistet statsborgerskapet (U.S. Department of State 2011). Blant annet har såkalte “border brides”, usbekiske kvinner som er gift og bosatt i Kirgisistan, fått problemer med å fornye passene sine fordi de ikke har meldt seg ved den usbekiske ambassaden i Bisjkek (UNHCR 2009; Eurasianet 2012). Praksis synes altså å variere noe (se også Landinfo 2009).

3.3 STATSLØSE

FNs rasediskrimineringskomité (UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination / CERD) uttrykte i 2010 bekymring for et betydelig antall statsløse i Usbekistan (CERD 2010). Komiteen pekte blant annet på at prosedyrene for å få statsborgerskap er kompliserte, og at kravet om å først frasi seg annet statsborgerskap kan bidra til at personer som ønsker usbekisk statsborgerskap ender opp som statsløse.

Antallet statsløse er for øvrig ikke kjent. Usbekiske myndigheter opplyste i 2008 at 86 703 statsløse var permanent bosatt i Usbekistan (CERD 2008), men har i ettertid avvist at statsløshet utgjør et problem (Farquharson 2011). I en artikkel fra det regimekritiske nyhetsbyrået Uznews.net blir antallet statsløse som oppholder seg i Usbekistan med femårige oppholdstillatelser anslått til en halv million (Uznews.net 2008).¹ De aller fleste statsløse i Usbekistan er tidligere borgere av Sovjetunionen (Farquharson 2011).

¹ Se pkt. 7.5 om oppholdstillatelse for statsløse.

4. FORVALTNINGSSTRUKTUR

Det finnes tre forvaltningsnivåer i Usbekistan: stat, provins og by/distrikt. Distriktene har i tillegg underliggende bygder og byer som formelt sett ikke utgjør et eget forvaltningsnivå, men som i praksis utgjør administrative enheter (Epstein & Winter 2004). Hvert nabolag/nærområde blir videre administrert gjennom såkalte selvstyremyndigheter (*mahalla*) (se pkt 5.2.3 om mahalla).

I tillegg til den autonome republikken Karakalpakstan og hovedstaden Tasjkent by, er Usbekistan delt inn i følgende tolv provinser (*viloyatlar*)²: Andisjan, Bukhara, Ferghana, Djizzakh, Khoresm, Namangan, Navoi, Kashkadariya, Samarkand, Sidaryo, Surkhondaryo og Tasjkent.

Neste forvaltningsnivå består av distrikter (*tumanlar*)³ eller byer (*shakharlar*).⁴ Det skal til sammen være 120 byer og 164 distrikter i Usbekistan (Bektemirov & Rahimov 2001, s. 473).

4.1 MYNDIGHETSORGANER

Den usbekiske myndighetsstrukturen er finmasket. I tillegg til en sentral statsadministrasjon på lokale nivåer, finnes det lokale myndigheter både på provinsnivå og underliggende by-/distriktsnivå. Det lokale styret på hvert nivå kalles *hokimiyat* og ledes av en *hokim* som er utnevnt av presidenten. Tasjkent by er for eksempel delt inn i 11 administrative distrikter (Epstein & Winter 2004, s. 36).

Byer underlagt distriktsmyndigheter vil ha en egen administrasjon selv om dette formelt sett ikke utgjør et eget forvaltningsnivå (The Urban Institute 2004). Underliggende byer/bydeler og bygder/tettsteder administreres gjennom mahallakomiteer.

Det er glidende overganger mellom ansvarsområdene til sentrale myndigheter, hokimiyater og mahallaer (Bektemirov & Rahimov 2001, s. 489). I praksis er både hokimiyatene og mahallaene sentralt styrt. Den lokale administrasjonen hokimiyat kan derfor ha oppgaver som normalt er lagt til statlige organer, spesielt i rurale områder.

4.1.1 Folkeregistreringskontor (ZAGS)

Lokale folkeregistreringskontorer (ZAGS) registrerer personopplysninger og utsteder sivilstatusdokumenter. Det er Justisdepartementet som har det øverste administrative og faglige ansvaret for virksomheten til ZAGS (The Governmental portal of the Republic of Uzbekistan u.å.). Som statlig organ vil ZAGS trolig være representert i hver by/distrikt (laveste forvaltningsnivå). I prinsippet kan det også være flere kontorer underlagt samme by/distrikt.

² Tilsvarende *oblast* på russisk.

³ Tilsvarende *rayon* på russisk.

⁴ Se her http://www.gov.uz/en/regional_authorities/ for oversikt over underliggende byer/distrikter for hver provins.

4.1.2 Avdeling for visum og registrering (OVIR)

OVIR er en sivilavdeling i politiet som har ansvar for utstedelse av pass, bostedsregistrering, og innreise- og utreisevisum. OVIR er et russisk akronym for Otdel Viz i Registratsii⁵ (avdeling for visum og registrering), som fortsatt brukes i de fleste tidligere sovjetrepublikker. På usbekisk brukes akronymet OVViOG.

OVIR er underlagt Innenriksdepartementet, og vil trolig være representert i hver by/distrikt (laveste forvaltningsnivå).

4.1.3 Mahalla, boligkomité og bygningskomité

Begrepet *mahalla*⁶ brukes gjerne i betydningen *nabolagskomité*, men var tradisjonelt et sterkt sosialt fellesskap basert på familieband og islamske tradisjoner. Selv om mahallaens rolle i forbindelse med dokumentutstedelse kan variere, vil den generelt ha en svært viktig kontroll- og overvåkningsfunksjon i det usbekiske samfunnet.

Mahallaen i Usbekistan reguleres av ”Law on Community Self-government” (mahallaloven) og har rettslig status som et lokalt selvstyreorgan (Sievers 2002). I praksis er mahallaen likevel en del av myndighetsapparatet direkte underlagt *hokimiyat*, og med en rekke offentlige oppgaver. Det er registrert rundt 12 000 mahallaer i Usbekistan, og hver mahalla består av 150 til 1500 husstander (Urinboyev 2011, s. 39). Med mahallaloven ble det også opprettet et eget mahallaorgan eller stiftelse (”Mahalla Foundation”) som skal koordinere aktivitetene sentralt.

Mahallaen er en administrativ enhet basert på nabolag, men mahallens funksjon og administrasjon for øvrig vil variere (Sievers 2002, s. 100). Styret kalles *kengash* og styrelederen omtales vekselvis som *rais* og *aksakal*⁷ i mahallaloven. Opprinnelig viser *aksakal* til det uformelle lederskapet i den tradisjonelle mahallaen.⁸ Mange mahallaer har beholdt et tradisjonelt lederskap som vil operere i nært samarbeid med det formelle styret (Urinboyev 2011, s. 43; Sievers 2002, s. 119).

I tillegg til å blant annet administrere offentlige trygdeytelser, arrangere dugnader og sjekke at beboerne har bostedsregistrering, utsteder mahallaen attester og bekreftelser på en rekke ulike forhold som gis videre til *hokimiyat* (Epstein & Winter 2004, s. 56).

Mahallaen registrerer også fødsler, død, ekteskap, skilsmisser og farskap. (Bektemirov & Rahimov 2001, s. 491) (se pkt. 6.1 om fødselsattest).

Lederen i mahallaen (*rais*) kan eventuelt også ha oppgaver som notarius publicus; for eksempel attestere offentlige dokumenter (Bektemirov & Rahimov 2001, s. 491). Usbekistan har hatt et system med både statlige og private notarar. Ordningen med

⁵ ОВИР (отдел визы и регистрации)

⁶ *Mahalla* er arabisk og betyr ”nabolag”.

⁷ *Aksakal* betyr ”whitebeard”, dvs. en eldre mann.

⁸ Det tradisjonelle lederskapet besto av en eldre mann, en velstående innbygger (*boylar*), og en kvinnelig leder (*dasturhonchi*).

private notarar ble imidlertid avskaffet i 2010, og notarialforretninger er nå under full statlig kontroll (Ferghananews 2010).

Det skilles mellom mahalla og boligkomiteer, såkalte *Uy-joy mulkdorlari shirkati* (*shirkat*) eller *TSJ* (russisk akronym) (Epstein & Winter 2004, s. 59). Boligkomiteene er opprettet for å ivareta huseiernes felles økonomiske interesser, men i praksis overlapper ofte boligkomiteen og mahallaen hverandre med hensyn til territorium, medlemmer, ansatte, oppgaver og ansvar (Epstein & Winter 2004, s. 59). Siden boligkomiteene er svært store, er ordningen med *domkom* fra sovjettiden videreført. *Domkom* er en bygningskomité, og består som regel av en person som har ansvaret for en blokk/leilighetskompleks og som samarbeider tett med mahallaen. *Domkom* vil ha oversikt over hva som foregår i sin blokk, og blant annet rapportere videre til mahallakomiteen dersom noen ikke lenger er bosatt på sin bostedsregistrerte adresse (Tadjibaeva, møte 7. februar 2012).

5. SIVILSTATUS- OG ANDRE SENTRALE DOKUMENTER

5.1 FØDSELSATTEST

En usbekisk fødselsattest (*metrika*) er på to sider og utstedes i glatt papir med vannmerke og usynlig/fluorescerende trykk (UV-sikring) (DISCS).⁹ Fødselsattester kan også utstedes innbundet i skinn og på tre språk (usbekisk, russisk og engelsk). Navn, sted, dato for fødsel, samt dato for utstedelse av fødselsattest og utstedersted fremgår av attesten, i tillegg til foreldrenes navn og etniske opprinnelse. Fødselsattesten er nummerert.

Fødsler blir registrert av lokale ZAGS (U.S. Department of State u.å.).

Fødsel blir registrert på bakgrunn av attest fra sykehus, samt foreldrenes vigselsattest (ADB 2008, s. 25). Barn født utenfor sykehus kan og skal også registreres. Landinfo har ikke funnet konkret informasjon om hvilke dokumentasjon som eventuelt da påkreves fremlagt. Dersom foreldrene ikke er gift, bestemmes farskap på grunnlag av en felles erklæring til ZAGS fra moren og barnefaren (ADB 2008, s. 23).

Mahallaen vil også registrere og attestere fødsler og farskap, og gi opplysninger videre til lokale myndigheter (Bektemirov & Rahimov 2001, s. 491). Det er noe uklart om dette er et ledd i prosedyren for å få utstedt fødselsattest, eller om registreringen har sammenheng med at mahallaen administrerer offentlige trygdeytelser.

Ifølge usbekiske myndigheter er fødselsregistrene for barn under fem år nær fullstendige, fordi registreringen gir grunnlag for økonomiske ytelser fra staten (UNICEF 2002). FNs barnekomité (UN Committee on the Rights of the Child/CRC) har ellers anbefalt at Usbekistan avskaffer gebyrer for å få utstedt fødselsattest, samt

⁹ Nasjonalt identitets- og informasjonssenter (NID) har utarbeidet begrepsforklaringer som er tilgjengelige på www.nidsenter.no.

iverksetter nødvendige tiltak for å sikre at barn blir registrert umiddelbart etter fødsel (CRC 2006).

Ifølge en artikkel i Uznews.net (2012b) vil barn som er født av ugifte, mindreårige mødre senregistreres for å unngå at ugifte par blir gjenstand for etterforskning. Fødselsklinikken vil i slike tilfeller attestere fødselen først etter at moren har fylt 18 år.

5.2 EKTESKAPS- OG SKILSMISSEATTEST

Vigselsattesten er på to sider og utstedes i glatt papir med vannmerke og usynlig/fluorescerende trykk (UV-sikring) (DISCS). Den er signert og stemplet av ZAGS.

Det er bare registrerte ekteskap som gir rettigheter etter loven. Likevel er det mange usbekiske par som har giftet seg gjennom religiøs seremoni uten å registrere ekteskapet. Polygami er forbudt, og etter loven kan jenter ikke gifte seg før fylte 17 år. FNs kvinnekomité (UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women/CEDAW) har uttrykt bekymring for at både polygami og tidlige ekteskap fortsatt praktiseres i Usbekistan, spesielt i landlige områder (CEDAW 2010).

Etter familielovgivningen må begge parter samtykke i skilsmisse ved graviditet eller dersom man har felles barn under ett år (ADB 2008, s. 29). I praksis er det også krav om at partene går til mekling hos mahallaen, og at mahallakomiteen gir en skriftlig bekreftelse på at den ikke har innsigelser til skilsmisse (Bogner 2003, s. 33; Refugee Review Tribunal 2010).

5.3 ARBEIDSBOK

En arbeidsbok gir oversikt over både tidligere og nåværende arbeidsforhold (Uzinfoinvest u.å.). Arbeidsboka danner grunnlag for utbetaling av trygd ved sykdom eller uførhet, og for beregning av pensjon. Ansatte får arbeidsbok fra sin arbeidsgiver (Uzinfoinvest u.å.). Systemet med arbeidsbok stammer fra Sovjetunionen.¹⁰

Avbrudd i arbeidsboka innebærer tap av pensjonsgrunnlag, og det er derfor viktig for mange usbekere å ha arbeidsboka registrert hos en arbeidsgiver selv om de ikke lenger mottar lønn derfra (Kandiyoti 1999). Det er uklart i hvilken grad arbeidsboka fortsatt er et viktig dokument, men oppdatert informasjon rettet mot utenlandsk næringsliv tyder på dokumentet fortsatt er i bruk.¹¹

5.4 VERNEPLIKTSBOK

Det er obligatorisk militærtjeneste i Usbekistan. Verneplikten gjelder fra fylte 18 år. Alle usbekiske menn vil ha en vernepliktsbok, uavhengig av om de har avtjent militærtjeneste eller ikke (Landinfo 2009). Vernepliktsboken utstedes av Forsvarsdepartementet (U.S. Department of State u.å.).

¹⁰ Omtales som *trudovaja krishka* på russisk eller *mihnat daftarchasi* på usbekisk (Kandiyoti 1999).

¹¹ Se for eksempel www.uzinfoinvest.com.

5.5 DOKUMENT FOR OPPHOLDSTILLATELSE

Dokument for oppholdstillatelse (residence permit) utstedes ved OVIR til utenlandske borgere og til statsløse som har oppholdstillatelse i Usbekistan (Keesing Documentchecker u.å.). Dokumentet regnes som et pass for disse personene.

Oppholdstillatelsen gis for fem år og kan fornyes. Utlendinger som har fylt 60 år får oppholdstillatelse med en varighet som tilsvarer utløpsdatoen i sitt hjemlands pass/reisedokument. Statsløse får varig opphold ved fylte 60 år (Regulations on Residence Permit 1999, kap. 4 pkt.17).

Dokumentet for oppholdstillatelse inneholder flere av de samme sikkerhetselementene som ordinære pass (vannmerke, laminering, perforert nummerering), men er ikke maskinlesbart (Keesing Documentchecker), og er heller ikke gyldig som reisedokument. Dokumentet for oppholdstillatelse er kun gyldig som identifikasjonsdokument i Usbekistan.

Dokumentet for oppholdstillatelse for statsløse vil bli erstattet med et biometrisk identitetskort (Open Central Asia 2011). De kildene Landinfo har konsultert gir ikke ytterligere informasjon om slike biometriske ID-kort.

6. PASS

Sovjetiske myndigheter utstedte både innenrikspass (gyldig legitimasjon innenlands) og utenrikspass (reisedokument), og dette systemet er i en viss forstand videreført. Mange tidligere sovjetrepublikker har imidlertid erstattet innenrikspasset med et nasjonalt ID-kort.

Usbekistan har ikke innført ID-kort, men utsteder nasjonale pass som gyldig legitimasjon innenlands. Usbekiske myndigheter vil ikke anse passet som et internasjonalt reisedokument med mindre det inneholder et gyldig utreisevisum (se pkt. 7.3.3.2 om utreisevisum). Så langt Landinfo er kjent med vil ikke land utenfor SUS operere med et tilsvarende vilkår for å anse et usbekisk pass som reisedokument.

Usbekistan har startet prosessen med å gå over til biometriske pass og reisedokumenter. Overgangen til biometriske pass er planlagt fullført i løpet av 2015 (UzA 2011).

6.1 LOVGIVNING

Regelverket for passutstedelse, bostedsregistrering, innreise og utreise, er omfattende. Regelverket består av dekreter fra presidenten, samt instruksjer og direktiver gitt av regjeringen (Cabinet of Ministers), Innenriksdepartementet og lokale myndigheter (hokimiyat) (Uzbek German Forum 2010). Befolkningen blir også møtt med krav som er hjemlet i hemmelige dekreter (Uznews.net 2012c).

Usbekistan besluttet å gå over til biometriske pass i 2009. Overgangen til biometriske pass skjer gradvis, og nåværende regelverk er gitt gyldighet frem til 31. desember 2015 (Uzbekistan News Agency 2011). Det er for øvrig uklart hvilke

regelendringer innføringen av biometriske pass medfører (se pkt. 7.3.3 om biometriske pass).

Befolkningen i Usbekistan har generelt mangelfull kunnskap om gjeldende lover og regler (Tadjibaeva, møte 7. februar 2012; OECD 2011), og det synes også å være usikkerhet om regelverket for passutstedelse, bostedsregistrering og innreise/utreise. Spørsmål knyttet til utstedelse og fornyelse av pass og utreisevisum for usbekere bosatt i utlandet har blant annet vært et populært tema på det usbekiske diskusjonsforumet arbuz.com.¹² Både spørsmål om prosedyrer, vilkår og konsekvensene ved brudd på regelverket for utreise har vært gjenstand for diskusjon (se for eksempel Landinfo (2011) om utreisebestemmelsene). Det er et generelt problem at regelverket håndheves vilkårlig, i tillegg til å være gjenstand for politisk manipulasjon og korrupsjon (se kap. 8 om korrupsjon).

6.2 PASSREGISTER

Registreringen av biometriske pass er sentralisert og formelt underlagt regjeringen. Det såkalte ”National Center for Personalization” registrerer biografiske og biometriske data, og personaliserer passet, dvs. fester en identitet til et blankt pass (Open Central Asia 2011). Landinfo har ikke informasjon om hvilke konkrete opplysninger som legges inn, og hvem som har tilgang til passregisteret. Det er uvisst om det også finnes en sentralisert database over ikke-biometriske pass.

6.3 NASJONALE PASS

Usbekistan har utstedt nasjonale pass siden 1. januar 1995, i tillegg til egne reisedokumenter for mindreårige, diplomater og statsløse (Keesing Documentchecker; UzA 2009).

Pass utstedes ved OVIR i den byen/distriktet man er bostedsregistrert.

Etternavn, fornavn, patronym, fødested, kjønn, nasjonalitet/etnisitet og et personlig identifikasjonsnummer fremgår på usbekisk, russisk og engelsk.¹³ Passet inneholder også opplysninger om verneplikt, ekteskap/skilsmisse, barn, bostedsregistrering, visum og blodtype (Provisions on Passport System 1999, artikkel 7; U.S. Department of State u.å).

Usbekiske borgere har en lovpålagt plikt til å inneha pass fra fylte 16 år. Det blir ilagt bot eller gebyr dersom det ikke er søkt om pass innen denne datoen (usbekisk kilde, e-post 18. januar 2012). Førstegangspass utstedes på grunnlag av fremvist fødselsattest og foreldrenes pass. Foreldrene kan anskaffe passet på vegne av barnet, og barnet selv trenger ikke nødvendigvis møte personlig (usbekisk kilde, e-post 18. januar 2012).

Passet fornyes ved fylte 25 år og 45 år. Dette endres med innføringen av biometriske pass, som gis en gyldighet på 10 år (se pkt. 7.3.3). Etter artikkel 15 i Provisions on Passport Systems (1999) skal pass også byttes ved endring av etternavn, navn, patronym og nasjonalitet. I henhold til lovens artikkel 7 blir nasjonalitet avledet fra

¹² Arbuz ble stengt i 2011 etter press fra myndighetene.

¹³ Landinfo har ikke funnet kildemateriale som gir ytterligere informasjon om hvordan man får tildelt et personlig identifikasjonsnummer, og i hvilke andre sammenhenger det eventuelt brukes.

foreldrene. Dersom foreldrene er av ulik etnisitet, velger passinnehaveren mellom morens eller farens etnisitet første gang passet blir utstedt. Vedkommende kan etter søknad få endret hvilken etnisitet han/hun er oppført med, men dette er kun mulig én gang.

Pass fornyes også ved feil, skade og tap, eller hvis sidene for visum eller bostedsregistrering er oppbrukt. Opplysningene som er innført i det utgåtte passet overføres til nytt pass forutsatt at informasjonen fortsatt er gyldig (Provisions on Passport System 1999, artikkel 9).

Landinfo har ikke funnet ytterligere informasjon om hvilke underlagsdokumenter som må fremlegges for å få utstedt pass, om hvilke rutiner OVIR har for å kontrollere underlagsdokumentene, og om det kreves personlig fremmøte for å utstede ikke-biometriske pass.

6.3.1 Ikke-maskinlesbare pass

Siden usbekiske pass som blir utstedt når innehaveren fyller 45 år har ubegrenset gyldighet, vil trolig de første passene som ble utstedt etter at Usbekistan ble selvstendig republikk, fortsatt være i omløp. Disse passene er ikke-maskinlesbare, men er laminert med trykk, har perforert nummerering, vannmerke, usynlig/fluorescerende trykk (UV-sikring) og tar i bruk infrarød bestråling som sikkerhetselementer.

6.3.2 Maskinlesbare pass

Det er uvisst når Usbekistan introduserte maskinlesbare pass som fyller kravene som FNs organisasjon for sivil luftfart (International Civil Aviation Organisation/ICAO) stiller med hensyn til sikkerhet (ICAO 9303). Usbekiske maskinlesbare pass har for øvrig de samme sikkerhetselementene som ikke-maskinlesbare pass.

Ikke-biometriske pass er gitt gyldighet frem til 31. desember 2015 (UzA 2011).

6.3.3 Biometriske pass

Biometriske pass lagrer fingeravtrykk, fotografi og biografiske opplysninger elektronisk, og skal fornyes hvert tiende år.

OVIR er ansvarlige for å registrere søknader om biometriske pass, og for å oversende dem til "National Center for Personalization" hvor passene tilpasses (UzA 2009).

Beslutningen om å gå over til biometriske pass forelå ved presidentdekret av 23. juni 2009 (UzA 2009). Opprinnelig skulle de første passene utstedes i 2010, i all hovedsak til personer som trengte nytt pass på det tidspunktet, dvs. usbekere som fylte 16 år, personer som hadde pass som utløp, eller personer som av andre grunner hadde behov for å fornye passene sine (se pkt. 7.3 om nasjonale pass). I tillegg skulle statlig ansatte og borgere som reiser utenlands eller er bosatt i utlandet, prioriteres for utstedelse av biometriske pass (UzA 2009).

Prosessen ble forsinket ett år slik at de første biometriske passene ble utstedt først i 2011. Etter planen skal alle borgere av Usbekistan gå over til biometriske pass i løpet av perioden 2012-2015 (UzA 2011).

Det foreligger ikke informasjon om hva som er årsaken til at innføringen av biometriske pass ble forsinket ett år. Det har så langt heller ikke vært et tema om Usbekistan har nødvendig utstyr og infrastruktur til å utstede biometriske pass i det tempoet som er forutsatt av myndighetene.¹⁴

6.3.3.1 Utreisevisum

Usbekiske pass må ha et eget utreisevisum for å være gyldige som reisedokument etter usbekisk lov.

For reiser til flere tidligere sovjetrepublikker har det på ulike tidspunkt imidlertid ikke vært et krav om at passet har gyldig utreisevisum. Arbeidsmigrasjonen til Russland og Kasakhstan er for eksempel ikke berørt av restriksjonene på utreise. Usbekistan har imidlertid inngått avtaler med Russland og Kasakhstan om å håndheve utreisebestemmelsene slik at usbekiske borgere ikke kan reise videre til land utenfor SUS hvis de ikke har gyldig utreisevisum (Uzbek German Forum 2010).

De aller fleste får tillatelse til utreise (Landinfo 2011). Søkeren må legge frem passet og en attest fra arbeidsgiver. For usbekere som er arbeidsledige er det mahallaen som fyller ut skjemaet for å få utreisevisum (Epstein & Winter 2004, s. 56). Utreisevisum utstedes ved OVIR mot et gebyr, og skal ta 15 dager (Landinfo 2011). I praksis kan det ta lenger tid (Uzbek German Forum 2010).

Ifølge Uzbek German Forum vil søknader om utreisevisum i realiteten avgjøres av sikkerhetstjenesten (Uzbek German Forum 2010). Politisk opposisjonelle, menneskerettighetsaktivister, uavhengige journalister, personer som har tilknytning til uregistrerte religiøse grupper og andre som blir betraktet som regimekritiske eller dissidenter har blitt nektet utreisevisum (Uzbek German Forum 2010). For øvrig vil utreise bli nektet til personer i følgende tilfeller:

- Dersom vedkommende har tilgang til statshemmeligheter
- Dersom vedkommende har en pågående straffesak, eller er ansett som spesielt farlig/gjentakelsesfare av en domstol eller prøveløslatt
- Dersom vedkommende har unndratt seg rettslige forpliktelser
- Dersom vedkommende bevisst har gitt falske opplysninger
- Dersom vedkommende er gjenstand for sivilt søksmål
- Dersom vedkommende er innkalt til militærtjeneste

Et utreisevisum er gyldig i to år.

Se Landinfo (2011, 30. mai) respons vedrørende hvilke reaksjoner brudd på utreisebestemmelsene kan medføre.

Personer som formelt har flyttet til utlandet kan få utreisevisum fornyet ved ambassade/konsulat. Det er en omfattende prosess for å få tillatelse til å bosette seg i utlandet. Ifølge Uzbek German Forum (2010) kreves det blant annet fremlagt samtykke fra nærmeste familiemedlemmer og medfølgende barn i alderen 14-18 år,

¹⁴ Se imidlertid Uznews.net (2012a) om tilløp til kaos og lange køer for å søke om biometriske pass hos OVIR. OSCE har for øvrig bistått med noe utstyr (OSCE 2012).

attest fra militæret for vernepliktige i alderen 17 til 27 år, arbeidsbok, fødselsattest, og eventuelt vigselssattest oversatt til usbekisk eller russisk. Slik Landinfo forstår det, vil denne prosedyren for å melde flytting til utlandet tilsvare ordningen med å endre bostedsregistrering innad i landet. Søknad om å bosette seg i utlandet kan fremmes ved et usbekisk konsulat som vil oversende søknaden til OVIR i den byen/distriktet vedkommende er bostedsregistrert. Prosessen kan ta inntil 6 måneder, og et eventuelt avslag vil ikke grunngis (Embassy of the Republic of Uzbekistan to the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland u.å.).

Usbekisk pass med utreisevisum (kilde: Keesing Documentchecker).

6.4 MIDLERTIDIG REISEDOKUMENT

Et midlertidig reisedokument (certificate of return) blir utstedt med gyldighet på én måned, og kun for retur til Usbekistan (Keesing Documentchecker). Et slikt midlertidig reisedokument utstedes ved usbekisk ambassade ved tap av pass, skadet pass eller utgått pass (Consulate General of Uzbekistan in New York City u.å.).¹⁵ Ved ankomst til Usbekistan må dette midlertidige passet leveres på kontoret til OVIR på hjemstedet som utsteder nytt pass.

6.5 REISEDOKUMENT FOR STATSLØSE

Usbekistan utsteder et eget reisedokument for statsløse. Reisedokumentet har tilsvarende sikkerhetsnivå som dokumentet for oppholdstillatelse og må fornyes ved fylte 25 år og 45 år (Keesing Documentchecker). Reisedokumentet er ikke maskinlesbart og holder ikke den internasjonale standarden etablert av FNs organisasjon for sivil luftfart (ICAO) med hensyn til sikkerhet. Det har vært ugyldig som internasjonalt reisedokument siden 2010.

¹⁵ Generalkonsulen i New York refererer til "certificate of return" som iflg Keesing ikke lenger er gyldig. Midlertidige reisedokument har blitt utstedt siden 1. juli 2007 (Keesing Documentchecker).

Det er uvisst for Landinfo om biometriske ID-kort for statsløse (se pkt. 7.5) også vil være gyldig som reisedokument, eller om ordningen med et separat reisedokument vil bli videreført.

6.6 STEMPEL FOR BOSTEDSREGISTRERING (PROPISKA) I PASSET

Alle som oppholder seg i Usbekistan har en lovpålagt plikt til være bostedsregistrert på adressen man bor permanent eller midlertidig. Bostedsregistreringen stemples inn i passet. Ordningen med bostedsregistrering reguleres blant annet av *Provisions on Passport System in the Republic of Uzbekistan* fra 26. februar 1999, som er et vedlegg til et presidentdekret fra 1994 som omhandler utstedelse av pass (se pkt. 7.1 om lovgivning).

Barns bostedsregistrering fremgår av dokumentene til foreldrene eller eventuelt verge (*Provisions on Passport System 1999*, artikkel 26). Dersom man flytter til et nytt sted så må man avregistrere seg (*vipiska*) på hjemstedet før man kan registrere seg på ny bostedsadresse (*Provisions on Passport System 1999*, artikkel 32). Straffedømte blir avregistrert på det tidspunktet en fengselsstraff iverksettes, mens døde blir avregistrert etter at dødsfallet er registrert (*Provisions on Passport System 1999*, artikkel 39 og 40).

Personer som skal bo midlertidig i en annen region i mer enn seks måneder skal ha en midlertidig bostedsregistrering.¹⁶ Også personer som oppholder seg i en annen region for en periode under seks måneder skal registrere seg, men slike midlertidige registreringer skal ikke stemples inn i passet (*Provisions on Passport System 1999*, artikkel 26). Man skal registrere seg innen tre dager etter ankomst.

Det gjelder egne regler for bostedsregistrering i grenseområdene.

OVIR foretar registreringen mot et gebyr og på grunnlag av fremlagt pass, militærbok og søknad (*Provisions on Passport System 1999*, artikkel 31). I rurale områder er det representanter for den lokale administrasjonen (self governing bodies) som foretar registreringen (*Provisions on Passport System 1999*, artikkel 30). Det er noe uklart om "self governing bodies" her viser til mahalla eller hokimiyat. Hokimiyat er i prinsippet valgt av befolkningen, mens mahalla formelt er et selvstyreorgan. (Se kap. 5 om forvaltningsstruktur.)

Mahallaen utsteder skriftlige bekreftelser på bosted (Epstein & Winter 2004, s. 56). Det er uklart for Landinfo hva som er vilkårene for å bli bostedsregistrert og hva slags dokumentasjon som kreves i tillegg til pass. Trolig vil kravet til dokumentasjon variere ut fra individuelle forhold og lokale bestemmelser. Etter terrorangrepene i Tasjkent i februar 1999 ble det for eksempel vedtatt en rekke bestemmelser som har gjort det svært vanskelig å få bostedsregistrert seg her (Eurasianet 2011).

Bostedsregistrering styrer tilgangen til sosiale og økonomiske rettigheter, blant annet tilgangen til helsetjenester, utdanning, trygd og eiendomsrettigheter. Manglende bostedsregistrering danner grunnlag for sanksjoner. Også de som har ansvaret for å håndheve passloven, og arbeidsgivere som ansetter personer uten

¹⁶ Unntatt fra kravet om avregistrering er opphold over seks måneder ifm forretningsreiser, ferier, besøke feriehus eller medisinsk behandling. (Accord response 2008)

bostedsregistrering, kan holdes til ansvar (Provisions on Passport System 1999, artikkel 42).

Politiet har hyppige passkontroller, og mahallaer er pålagt å melde fra om innbyggere uten bostedsregistrering (Bogner 2003). I praksis er det likevel mange som bor og jobber uten. Menneskerettighetsorganisasjonen Uzbek German Forum (2010) anslår for eksempel at det er mer enn en million arbeidsmigranter uten bostedsregistrering i Tasjkent. Bostedsregistreringssystemet kritiseres for å begrense usbekeres bevegelsesfrihet og sivile/økonomiske rettigheter, og for å bidra til omfattende korrupsjon i politiet og forvaltningen (se kap. 8 om korrupsjon).

7. KORRUPSJON

7.1 GENERELT OM KORRUPSJON

Usbekistan oppfattes som et av verdens mest korrupte land, og er rangert som nr. 177 av totalt 182 land på Transparency International Corruption Perception Index for 2011 (TI 2011). Usbekistan fikk en score på 1,6 på en skala fra 0 til 10, der 0 er "highly corrupt" og 10 "very clean".¹⁷

Korrupsjon finnes på alle nivåer av offentlig forvaltning, og ved alle former for myndighetsutøvelse. I en rapport fra 2002 om politireformer i Sentral-Asia, karakteriserer International Crisis Group (2002, s. 22) korrupsjon innen Innenriksdepartementet i Usbekistan som "rampant and systemic". Departementet administrerer en lang rekke funksjoner, blant annet politi, brannvesen, fengselsvesen, grensekontroll og pass-/visumutsteder. Antall ansatte og budsjett er statshemmeligheter (International Crisis Group 2002, s. 22). Ifølge International Crisis Group må stillinger i politiet og de formelle kvalifikasjonene en stilling krever, i praksis kjøpes. Potensialet for inntjening gjennom stillingen i tillegg til personlige kontakter, er avgjørende for hvor mye man må betale for å bli ansatt eller få opprykk. International Crisis Group (2002, s. 25) argumenterer for at personlige forbindelser gjennom klan og familie er en like viktig faktor som bestikkelser, og at det er en nær sammenheng mellom simpel og grov korrupsjon siden offentlige ansatte på lavere nivåer sørger for inntjening oppover i systemet. Det er etter Landinfos oppfatning lite som tyder på at situasjonen har endret seg vesentlig siden 2002 med hensyn til korrupsjonens omfang og karakter.

7.2 KORRUPSJON I PASSYSTEMET

Det er enighet blant flere kilder om at passsystemet skaper mange muligheter for simpel korrupsjon. Uzbek German Forum (2010) hevder for eksempel både at det er umulig å få utreisevisum uten å betale bestikkelser, og at personer uten bostedsregistrering presses systematisk for bestikkelser av politiet. Det refereres også til "passportister", ansatte i lokaladministrasjonen som opptrer som mellommenn i

¹⁷ TI's Corruption Perception Index (CPI) belager seg på resultater innhentet fra et utvalg kilder (...a combination of polls, drawing on corruption-related data collected by a variety of reputable institutions. The CPI reflects the views of observers from around the world, including experts living and working in the countries/territories evaluated (se *What is the CPI?* på TI's nettsider http://cpi.transparency.org/cpi2011/in_detail/#myAnchor1). Resultatene gjengir et tyvetalls kilders oppfatning av omfanget korrupsjon i offentlig sektor.

møte med korrupte myndigheter. Uzbek German Forum (2010) viser til bestikkelser i størrelsesordenen 1000 USD for dekretet som gir løsning fra statsborgerskap, og mellom 2000 og 5000 USD for bostedsregistrering i Tasjkent. En artikkel fra Uznews.net (2012c) knytter også et økonomisk motiv bak nye krav til dokumentasjon for å få utreisevisum.

Nyhetskilden Eurasianet melder om at korrupsjon kan gjøre det mulig å klare seg helt uten bostedsregistrering, og at migranter uten bostedsregistrering kan unngå reaksjoner ved å betale bestikkelser til politiet. Bruk av bestikkelser gjør det videre mulig å omgå regelverket slik at barn uten bostedsregistrering får skoleplass. Leiligheter kjøpes ved hjelp av slektninger eller stråmenn som har bostedsregistrering (Eurasianet 2011).

Omfanget av korrupsjon tilsier isolert sett at falske pass kan være utbredt. Flere kilder er imidlertid av den oppfatning at det er vanskelig å betale bestikkelser for å få statsborgerskap (Uznews.net 2008) og falske pass (her i betydningen et ekte dokument med falske opplysninger). Det foreligger uansett lite informasjon som kan gi en indikasjon på omfanget av falske pass i Usbekistan. Media har i svært liten grad rapportert om bruk av falske usbekiske pass i noen form i forbindelse med terrorisme, trafficking eller andre former for organisert kriminalitet. Heller ikke totalforfalskede pass, dvs. falske pass der også selve passformularet er en forfalskning, blir nevnt.

På forespørsel uttaler journalister knyttet til regimekritiske Uznews.net at de ikke kjenner til konkrete eksempler på bruk av falske pass, eller at dette har vært et moment i straffesaker (Uznews.net, e-post 16. februar 2012). Journalistene mener at dette er et område som omhandler terrorbekjempelse og som er strengt kontrollert av myndighetene, og at det derfor vil kreve kontakter på et svært høyt nivå å få utstedt et falskt pass. Dette er i tråd med informasjon fra Uzbek German Forum (2010, s. 11) om at sikkerhetstjenesten siden 2005 har delegert ansatte til OVIR for å vurdere søknader og kontrollere at utreisevisum ikke innvilges mot bestikkelser.

Uavhengig av det reelle omfanget av falske pass, bør dokumentsikkerheten vurderes på bakgrunn av potensialet for korrupsjon i passsystemet. OECD (2011) har pekt på nødvendigheten av blant annet økt innsyn/åpenhet, et enklere regelverk og mindre rom for skjønn innenfor offentlige sektorer i Usbekistan som er særlig utsatt for korrupsjon. Det usbekiske passsystemet må også ut fra disse parameterne anses som sårbart for korrupsjon.

8. REFERANSER

Skriftlige kilder

- ACCORD, dvs. Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation (2008, 2. april). *Importance of registration; harassment of citizens, who are registered in a different region*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra http://www.ecoi.net/file_upload/response_en_94694.html [lastet ned 22. februar 2012]
- ADB, dvs. Asian Development Bank (2008). *Gender expertise of Family and Labour Codes of the Republic of Uzbekistan. Report prepared by Institute of Democracy and Human Rights*. Manila: ADB. Tilgjengelig fra <http://www.adb.org/Documents/Books/Gender-Expertise-Family/gender-en.pdf> [lastet ned 22. februar 2012]
- Bektemirov, K. & Rahimov, E. (2001). Local government in Uzbekistan. I: Muntenau, I. & Popa, V. (red). *Developing New Rules in an Old Environment: Local Governments in Eastern Europe, in the Caucasus and Central Asia*. Budapest: Central European University Press, 469-520. Tilgjengelig fra <http://lgi.osi.hu/publications/2001/84/Ch9-Uzbekistan.pdf> [lastet ned 22. februar 2012]
- CEDAW, dvs. UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women (2010, 5. februar). *Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women* [s.l.]: Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Tilgjengelig fra <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/docs/co/CEDAW-C-UZB-CO-4.pdf> [lastet ned 24. januar 2012]
- CERD, dvs. UN Committee on the Elimination of Racial Discrimination (2006, 21. juni). *Comments by the Government of the Republic of Uzbekistan to the Concluding Observations of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination*. [s.l.]: CERD. Tilgjengelig via UNHCR Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/docid/453779890.html> [lastet ned 22. februar 2012]
- CERD (2008, 28. november). *State Reports submitted by States parties under article 9 of the Convention. Sixth and seventh periodic reports of States parties due in 2008 Uzbekistan*. [s.l.]: CERD. Tilgjengelig via UNHCR Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4d2c5fae2.pdf> [lastet ned 20. februar 2012]
- CERD (2010, 15. september). *Consideration of reports submitted by States parties under article 9 of the Convention: Concluding observations of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination*. [s.l.]: CERD. Tilgjengelig via UNHCR Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4d2c60662.html> [lastet ned 22. februar 2012]

- Consulate General of Uzbekistan in New York City (u.å.). *Consular services*. New York: Consulate General of Uzbekistan. Tilgjengelig fra <http://www.uzbekconsulny.org/consular/return/> [lastet ned 16. mars 2012]
- Consulate General of Uzbekistan in New York City (2011, 18. november). *Issuance of biometric passports starts*. New York: Consulate General of Uzbekistan. Tilgjengelig fra <http://www.uzbekconsulny.org/news/821/> [lastet ned 20. februar 2012]
- CRC, dvs. UN Committee on the Rights of the Child (2006, 2 juni). *Concluding Observations, Uzbekistan*. [s.l.]: Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/45377ee40.html> [lastet ned 6. mars 2012]
- Davydov, A. (2008, 11. desember). Uzbek army conscripts to face competitive selection process. *Central Asia Online*. Tilgjengelig fra http://centralasiaonline.com/en_GB/articles/caii/features/2008/12/11/feature-01 [lastet ned 9. februar 2012]
- DISCS, dvs. Document Information System for Civil Status (u.å.). *Civil documents*. Zvalle: Immigratie- en Naturalisatienstiedinst (IND).

Betalingstjeneste. Tilgjengelig via Landdatabasen.

- Epstein, P, Winter, M., Aminova, M., Makarikhin, A. & Romanik, C. (2004, februar). *Assessment of intergovernmental relations and local governance in the republic of Uzbekistan*. Washington, DC.: The Urban Institute. Tilgjengelig fra http://www.urban.org/UploadedPDF/411152_intergovernmental_relations.pdf [lastet ned 22. februar 2012]
- Embassy of the Republic of Uzbekistan to the United Kingdom of Great Britain to the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and Northern Ireland (u.å.). *Consular section*. Tilgjengelig fra http://www.uzbekembassy.org/e/information_for_citizens_of_uzbekistan/ [lastet ned 22. mars 2011]
- Eurasianet (2011, 15. september). Uzbekistan: Authorities Using Soviet-Style Controls to Reverse Urbanization Trend. *Eurasianet*. Tilgjengelig fra <http://www.eurasianet.org/node/64176> [lastet ned 22. februar 2012]
- EWG, dvs. Expert Working Group of the representatives of the Uzbek civil society (2010). *Consideration of the third periodic report under Article 40 of the International Covenant on Civil and Political Rights. Submitted to the 98th Session of the UN Committee on Human Rights*. New York: Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. Tilgjengelig fra http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/ngos/ExpertWorkingGroup_Uzbekistan98.doc [lastet ned 17. februar 2012]

Expert Working Group er en NGO (ikke-statlig organisasjon) fra Usbekistan som ble etablert i mai 2009. Organisasjonen består av representanter for NGO'er og menneskerettighetsarbeidere i Usbekistan, og har særlig fokus på reformer innen rettsystemet.

- Farquharson, M. (2011). *Statelessness in Central-Asia*. [s.l.]: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/4dfb592e9.pdf> [lastet ned 20. februar 2012]
- Ferghana.news (2010, 7.mai). Uzbekistan: The institute of private notaries is abolished by the presidential decree. *Ferghana.news*. Tilgjengelig fra <http://enews.ferghananews.com/news.php?id=1693> [lastet ned 22. februar 2012]
- The Governmental portal of the Republic of Uzbekistan (u.å.). *Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan*. Tashkent: The Governmental portal of the Republic of Uzbekistan. Tilgjengelig fra <http://www.gov.uz/en/authorities/ministries/1310> [lastet ned 16.mars 2011]
- Bogner, M. (2003, september). *From house to house. Abuses by Mahalla Committees*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/uzbekistan0903full.pdf> [lastet ned 16. mars 2012]
- Ilkhamov, A. (2006, juni). *Geographic mobility of Uzbeks: The emergence crossnational communities vs. nation-state control. Paper prepared for the National Bureau on Asian Research (NBR) conference on "Generational change and leadership succession in Uzbekistan"* 26. mars 2006, Washington D.C. Seattle/Washington: The National Bureau of Asian Research. Tilgjengelig fra http://www.nbr.org/Downloads/pdfs/PSA/Uzk_Conf06_Ilkhamov.pdf [lastet ned 3. februar 2012]
- IRB Canada, dvs. Immigration and Refugee Board of Canada (2008, 11. mars). *Russian Federation/Turkmenistan/Uzbekistan: Whether an individual born in Uzbekistan to ethnic Russian parents, who grew up in Turkmenistan and was issued a USSR passport while resident in Soviet Turkmenistan, is entitled to Turkmen, Russian, or Uzbek citizenship*. Ottawa: IRB Canada. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/485ba8791f.html> [lastet ned 16. mars 2012]
- International Crisis Group (2002). *Central Asia: The politics of police reform*. Osh/Brussel: International Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/en/regions/asia/central-asia/042-central-asia-the-politics-of-police-reform.aspx> [lastet ned 22.februar 2012]
- IWPR, dvs. Institute for War and Peace Reporting (2010, 6. oktober). Uzbekistan's ambitious healthplans. *IWPR*. Tilgjengelig fra <http://iwpr.net/report-news/uzbekistans-ambitious-health-plans> [lastet ned 17. februar 2012]
- Kandiyoti, D. (1999). How to Get it Wrong in Rural Uzbekistan: An Ethnographic Critique of Household Survey Categories. *Centre for Development Policy & Research (CDPR). DPR Discussion paper 0699*. London: University of London. Tilgjengelig fra : <http://eprints.soas.ac.uk/7375/1/DiscussionPaper0699.pdf> [lastet ned 6. mars 2012]

- Keesing Documentchecker. *Keesing Documentchecker/Uzbekistan*. Konsultert februar/mars 2012. Amsterdam: Keesing Reference System.
- Landinfo (2009, 28. februar). *Uzbekistan: Tap av statsborgerskap etter opphold i utlandet*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/793/1/793_1.pdf [lastet ned 20. februar 2012]
- Landinfo (2010, 12. april) *Uzbekistan: Pass som ID-bevis*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/1201/1/1201_1.pdf [lastet ned 20. februar 2012]
- Landinfo (2011, 20. mai) *Uzbekistan: Utreisebestemmelser og arbeidsutvandring*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://www.landinfo.no/asset/1642/1/1642_1.pdf [lastet ned 22. februar 2012]
- Law on Citizenship (1992, 28 juli). *Law on Citizenship in the Republic of Uzbekistan*. Tilgjengelig via UNHCR Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b4d3c.html> [lastet ned 2.mars 2012]
- OECD Anti-Corruption Network for Eastern Europe and Central Asia (2011). *Uzbekistan Assessment and recommendations*. Paris: OECD. Tilgjengelig fra <http://www.oecd.org/dataoecd/39/26/46822261.pdf> [lastet ned 13. februar 2012]
- Open Central Asia (2011, 13. januar). Biometric passport: advantages and order of introduction. *Open Central Asia*. Tilgjengelig fra <http://www.ocamagazine.com/biometric-passport-advantages-and-order-of-introduction> [lastet ned 2. januar 2012]
- OSCE, dvs. Organisation for Security and Co-operation in Europe (2012). *Activity Report (1-31 January 2012)*. Vienna: OSCE.
Rapporten er kun internt tilgjengelig i Landdatabasen under Uzbekistan/ Dokumenter.
- Provisions on Passport System (1999, 26. februar). *Provisions on Passport System of the Republic of Uzbekistan. Annex 1 to the Decree of the President of the Republic of Uzbekistan issued on 23 December 1994 # 1027*. UTGIVELSESTED: UTGIVER. Tilgjengelig via UNHCR Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3de24a8c4.html> [lastet ned 22.februar 2012]
- Refugee Review Tribunal (2010, 18.oktober). *Country Advice. Uzbekistan. Uzbekistan – UZB37514 – Propiska – Property ownership – Police – Entry procedures – Exit procedures*. Melbourne: Australian Government. Tilgjengelig fra <http://www.mrt-rrt.gov.au/Country-Advice/Uzbekistan/Uzbekistan-Country-of-Origin-Information/default.aspx> [lastet ned 22. februar 2012]
- Regulations on Residence Permit (1999, 26. februar). *Regulations on Residence Permit in the Republic of Uzbekistan Intended for a Foreign Citizen, Residence Permit in the Republic of Uzbekistan and a Certificate Intended for a Stateless Person [Uzbekistan], UP-2240*. [s.l]:[s.n.].

Tilgjengelig via UNHCR Refworld

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/3de24a177.html> [lastet ned 22. februar 2012]

- Sievers, E.W. (2002). Uzbekistan's Mahalla: From Soviet to Absolutist Residential Community Associations. *The Journal of International and Comparative Law at Chicago-Kent*, 2, 91-158 Tilgjengelig fra <http://www.kentlaw.edu/jicl/spring2002.html> [lastet ned 25. januar 2012]
- Transparency International (2011) *Corruption Perception Index 2011*. Berlin: Transparency International. Tilgjengelig fra http://www.transparency.org/publications/publications/other/corruption_perceptions_index_2011 [lastet ned 22. februar 2012]
- UNHCR (2009). *A place to call home*. Bisjkek: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/4b71246c9.pdf> [lastet ned 24. oktober 2011]
- UNHCR (2011). *Statelessness: Breaking the cycle in Kyrgyzstan*, Tilgjengelig via UNHCR Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e5b27fa2.html> [lastet ned 8. februar 2012]
- Urinboyev, R. (2011). Law, social norms and welfare as means of public administration: Case study of Mahalla institutions in Uzbekistan. I: *The NISPAcee Journal of public administration and Policy*, 4 (1), 33-57. Tilgjengelig fra <http://versita.metapress.com/content/d74k2866315nv837/fulltext.pdf> [lastet ned 25. januar 2012]
- U.S. Department of State, Bureau of Consular Affairs (u.å). *Country Reciprocity Schedule. Uzbekistan. Documents*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra http://travel.state.gov/visa/fees/fees_5455.html?cid=9669 [lastet ned 29. februar 2012]
- UzA, dvs.Uzbekistan News Agency (2009, 5. september). National passport system improving. *Uzbekistan News Agency*. Tilgjengelig fra <http://uza.uz/en/society/880/> [lastet ned 14. februar 2012]
- UzA (2011, 7. januar)). President signs decree in passport system development. *Uzbekistan News Agency*. Tilgjengelig fra <http://uza.uz/en/politics/1750/> [lastet ned 2. januar 2012]
- Uzinfoinvest, dvs. The Information Support & Foreign Investments Promotion Agency (u.å.). *Living in Uzbekistan. Labor system*. Tasjkent: Ministry of Foreign Economic Relations, Investments and Trade. Tilgjengelig fra http://www.uzinfoinvest.uz/eng/living_in_uzbekistan/labor_system/ [lastet ned 12. mars 2011]
- Uznews.net (2008, 15. januar). Uzbekistan's stateless people. *Uznews.net*. Tilgjengelig fra http://www.uznews.net/news_single.php?lng=en&cid=3&nid=2802 [lastet ned 20. februar 2012]

- Uznews.net (2011a, 27. juli). Theft of bank cards may increase in Uzbekistan. *Uznews.net*. Tilgjengelig fra http://www.uznews.net/news_single.php?lng=en&sub=&cid=2&nid=17516 [lastet ned 21. februar 2012]
- Uznews.net (2011b, 28 juli). New biometric passports to be introduced in Tashkent. *Uznews.net*. Tilgjengelig fra http://www.uznews.net/news_single.php?lng=en&cid=30&nid=17533 [lastet ned 12. desember 2011]
- Uznews.net (2012a, 18. januar). Fights break out at passport offices. *Uznews.net*. Tilgjengelig fra http://www.uznews.net/news_single.php?lng=en&sub=&cid=4&nid=18791 [lastet ned 30. januar 2012]
- Uznews.net (2012b, 7. februar). Uzbek authorities may change age of consent to improve graduation rates. *Uznews.net*. Tilgjengelig fra http://www.uznews.net/news_single.php?lng=en&sub=hot&cid=4&nid=19000 [lastet ned 13. februar 2012]
- Uznews.net (2012c, 12. august). To get a passport Uzbek citizens must prove they have no criminal record. *Uznews.net*. Tilgjengelig fra http://www.uznews.net/news_single.php?nid=17658 [lastet ned 22. februar 2012]

Muntlige kilder

- Mutabar Tadjibaeva, Fiery Hearts Club, møte i Oslo 7. februar 2012.
Mutabar Tadjibaeva leder menneskerettighetsorganisasjonen "Fiery Hearts Club" (Plammenoe Serdtse), og er med i bevegelsen "Human Rights Alliance of Uzbekistan". Mutabar Tadjibaeva ble arrestert i 2005 og dømt til 8 års fengsel som følge av sin kritikk av myndighetene etter hendelsene i Andisjan. Hun ble løslatt i 2008, og er nå bosatt i Frankrike. Hun ble nominert til Nobels fredspris i 2005, og er vinner av bla. Martin Ennals Award i 2008 og Women of Courage Award i 2009.
- Representant NGO, e-post 21. desember 2011
- Usbekisk kilde, e-post 18. januar 2012.
- Uznews.net, e-post 16. februar 2012.